

16.2.2018

EOAK/385/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa

SILLANKORVAN ENSISUOJA

Tarkastuspöytäkirja

Paikka: Sillankorvan ensisuoja, Konsankuja 12, 20100 Turku

Aika: 26.1.2018

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa
Notaari Kaisu Lehtikangas

Sillankorvasta:

Esimies, vastaava ohjaaja - - -

TARKASTUKSESTA

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Apulaisoikeusasiamies Saksin kertoi lyhyesti oikeusasiamiehen suorittamista tarkastuksista sosiaalihuollon yksiköihin. Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan tehtävä on järjestää tilapäistä asumista henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua.

Yleiskuvaus kohteesta

Sillankorvan ensisuoja tuottaa turkulaisille yli 18-vuotiaille asunnottomille päihteidenkäyttäjille tilapäismajoitusta sekä asumispalvelukokeiluja. Ulkopaikkakuntalaiset tai ulkomaalaiset saavat oleskella pääsääntöisesti vain yhden yön hätämajoituksessa, jonka jälkeen heidät ohjataan sosiaalipäivystykseen ja tarpeen vaatiessa maahanmuuttovirastoon.

Sillankorvan rakennus on 20 vuotta vanha ja parakkimainen. Tarkastushetkellä monilla asukkaalla oli ulkovaatteet päällä. Vastaava hoitaja toivoi, että vanhasta ja huonokuntoisesta rakennuksesta voitaisiin luopua mahdollisimman pian ja siirtyä Luolavuoressa vapaana oleviin tiloihin, jotka tulisi ensin remontoida. Asiaa ei ole kuitenkaan viety lautakunnan käsiteltäväksi, vaan siihen on tarkoitus palata vasta SOTE-lainsäädännön valmistuttua. Uudessa sijaintipaikassa olisi muitakin asiakkaiden palveluita helposti saatavilla.

Tilapäismajoituspaikkoja on päihtyneiden osastolla 20, joka määrä saa palotarkastuspöytäkirjan mukaan nousta enimmillään 30:een. Tammikuun tilastojen mukaan yöpyjien määrä on vaihdellut tammikuussa 15–22 yöpyjän välillä. Viitenä yönä yöpyjiä oli ollut yli 20. Asiakkaat kertoivat, että joskus myöhään tulleita on käännytetty tilan puutteen vuoksi noin viiden kilometrin päässä sijaitsevaan hätämajoitustilaan.

Majoitus tapahtuu lattialla patjoilla yhteisessä tilassa, lukuun ottamatta naisille tarkoitettua huonetta, jossa on neljä sänkyä. Patjamajoitustilan yleiskuvaa hallitsi patjojen kuivattamiseen käytetty teline. Miesten puolella oli joitain vanhoja sairaalasänkyjä yhteiseen tilaan ahtaasti

sijoitettuna. Paikka on auki ympärivuorokauden. Tilapäismajoituksesta on kuitenkin poistuttava päivällä klo 10-13 siivouksen ajaksi. Majoitustila ja ruokailuun ja oleskeluun tarkoitettu tila oli poikkeuksellisen kolkko ja epäviihtyisä.

Tarkastushetkellä tilapäismajoituksen tiloissa oleili ja aterioi noin kymmenen henkilöä. Asiakkaat kertoivat, että öisin oli usein levotonta. He toivoivat, että henkilökohtaisille tavaroille olisi paremmat säilytystilat. Yksi asiakas kertoi, että häneltä oli majoitustiloissa varastettu kaikki omaisuus. Hän odotti Kelasta toimeentulotukipäätöstä viidettä päivää täysin rahattomana. Yksi asiakas kertoi, että jotkut henkilökunnasta kohtelivat asiakkaita tönkeysti. Hän myös toivoi, että henkilökunta tekisi enemmän työtä asiakkaiden kanssa kansliassa oleskelun sijasta.

Asiakkaat toivoivat, että tarjolla olisi yhden lämpimän aterian lisäksi aamu- ja iltapala. Vastava ohjaaja kertoi, että nykyiset tilat ja henkilöstö eivät mahdollista tällaista lisäpalvelua. Asiakkaiden käytössä oli jääkaappi, mutta kaikki läsnä olleet kertoivat, etteivät sitä käytä, koska muut asiakkaat syövät etenkin iltaisin toistenkin ruokia. Jotkut asiakkaista kertoivat hakevansa ruokaa läheisestä ruokajakelupisteestä/ruokajonosta.

Päihteettömällä puolella asumiskokeilussa on 16 asumispaikkaa. Huoneet ovat 2–4 hengen huoneita ja kooltaan hyvin vaatimattomia. Niissä on sängyt, vuodevaatteet ja pienet yöpöydät. Vaatteita ja muuta omaisuutta asiakkaat näyttivät säilyttävän sängyn vieressä kasseissa tai muovisäkeissä. Yksi huoneista oli naisille. Yhteistilassa on useampi jääkaappi, mikro ja kahvinkeitto mahdollisuus sekä pirttikalusto ateriointia ja tv:n katselua varten. Yksikön ovi toiselle puolelle suljetaan yön ajaksi. Asumiskokeilun on tarkoitus kestää noin kolme kuukautta, jona aikana asiakkaan elämänhallintaa pyritään kohentamaan niin, että hän voisi siirtyä itsenäisempään asumismuotoon.

Kaksi nuorta haastateltua olivat jossain määrin tyytyväisiä olosuhteisiinsa, varsinkin paikan maksuttomuuteen. Toinen haastatelluista suri, ettei voi tavata lapsiaan nykyisessä asumispaikassa. Molemmat harmittelivat itse ostamiensa ruokien katoamista jääkaapista.

Asumispalvelujen järjestäminen ja palvelut

Kun asiakas tulee päihtyneiden puolelle, niin hänet kirjataan Efficca-järjestelmään. Asiakkaan tavaroita ei tarkasteta. Asiakas saa olla päihtynyt, mutta hän ei saa käyttää Sillankorvassa ollessaan päihteitä. Yöpyneet asiakkaat saavat ohjaajilta asumis- ja päihdeneuvontaa. Heitä myös ohjataan tarvittaessa toimeentulotuen hakemisessa. Asuminen sekä päihde- että päihhteettömien puolella on ilmaista. Tämän arvioitiin muun muassa edistävän hyvää yhteistyötä asiakkaiden ja henkilöstön välillä. Toisaalta sen arvioitiin joidenkin asiakkaiden kohdalla hidastavan hakeutumista muihin asumismuotoihin. Asiakkaille tarjotaan vuorokaudessa yksi lämmin ateria, joka on myös maksuton. Asiakkailta on mahdollisuus pestä vaatteita, saada lahjoitettuja vaihtovaatteita sekä saunoa ja peseytyä. Asiakkaat ovat valtaosin 30–40-vuotiaita miehiä, mutta asukkaina on ollut myös 18–80-vuotiaita. Jos asiakas osoittaa motivaatioita päihhteettömyyteen, hänet pyritään siirtämään päihhteettömien puolelle heti, kun sieltä vapautuu paikka. Tällöin hän saa myös Turun hyvinvointipalveluista oman sosiaalityöntekijän, jonka kanssa tulevaisuutta aletaan rakentaa yhdessä Sillankorvan ohjaajien kanssa. Asiakkaalle laaditaan asumiskokeilussa palvelusuunnitelma. Sopimus asumiskokeilusta tehdään kolmeksi kuukaudeksi.

Tarvittavat terveyspalvelut asiakkaat saavat terveyskeskuksesta. Ensisuoja ja sen piha-alue ovat esteettömiä.

Henkilökunta

Ensikodissa ohjaajat työskentelevät kolmivuorotyössä vastaavaa ohjaaja lukuun ottamatta. Vastaava ohjaaja on koulutukseltaan sosionomi (YAMK), ohjaajat lähihoitajia. Hoitajien työtilat olivat hyvin vaatimattomat ja ahtaat. Vastaava ohjaaja ja yksi tai kaksi ohjaajaa työskenteli aamuvuorossa, kaksi illassa ja kaksi yövuorossa. Lisäksi talossa työskenteli kaksi laitosapulaista, jotka siivosivat ja jakelivat ruuan. Vastaavan ohjaajan mielestä ohjaajia oli liian vähän ottaen huomioon asiakkaiden määrän ja arvaamattomuuden. Aukkoilla oli viikoittain keskinäisiä jopa fyysisiä yhteenottoja, joihin henkilökunta joutui kutsumaan turvapuhelimella vartijat paikalle tai soittamaan hälytyskeskukseen. Myös henkilökunta joutui asiakkaiden uhkailujen kohteeksi ja moni oli siirtynyt Sillankorvasta muihin tehtäviin. Erilaiset kirjaustehtävät vievät paljon aikaa, joka oli pois muusta asiakastyöstä. Henkilökunnalla oli jossain määrin uupumusta eikä sijaisia ollut helppo löytää.

Vastaava ohjaaja arvioi, että uudet asianmukaiset tilat parantaisivat asiakkaiden ja henkilökunnan oloja. Yksityisyyden suojaa ei aukeilla nyt ollut kummallakaan puolella, koska yhden hengen huoneita ei ollut kenellekään tarjota. Toivomuslistalla olivat mm. perhehuone, joka mahdollistaisi lasten tapaamiset, puhelinkoppi aukeille, josta hoitaa arkaluontoisia asioita sekä tilat asiakaskeskusteluille.

Tarkastetut asiakirjat

Sillankorvan ensisuojan omavalvontasuunnitelma

Palotarkastuspöytäkirja

Turun Työterveystalon työpaikkaselvitys 14.4.2016

Sillankorvan ensisuojan tilapäisasumiskokeilun toimintaohjeet 13.11.2017

Sopimus irtaimiston säilyttämisestä

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelupöytäkirja 7.7.2017.

Arvioni

Tekemäni tarkastuksen perusteella arvioin Sillankorvan ensisuoja seuraavasti:

Käsitykseni mukaan Sillankorvan ensisuojan tilat eivät täytä hätämajoitukselle asetettavia vähimmäisvaatimuksia. Valtaosa aukeista majoitetaan ahtaasti lattialle eikä siellä voida tarjota aukeille syötävää kuin kerran päivässä. Tilat eivät myöskään sovellu pidempiaikaista asuiskokeilua tarjoavaksi paikaksi asunnottomille. Valtaosa tapaamistani aukeista ei ollut tarkastushetkellä päihteiden vaikutuksen alaisina kummallakaan puolella ensikotia. Arvioni mukaan monen kohdalla on kyse pitkittyneestä asunnottomuudesta ja toimeentulon sekä muista elämönhallinnan ongelmista. Minulle kerrotun mukaan varsinkin yöaikaan ensisuojan täyttyessä ilmapiiri ahtaissa tiloissa, joissa majoittuu useita henkilöitä, on rauhaton ja jopa väkivaltainen ja voi vaarantaa sekä aukeiden että työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta. Sekä aukeat että henkilökunta kokivat, että aukeat tarvitsisivat enemmän tukea, ohjausta ja palveluita, kuin mitä heille voitiin ensisuoja ja nykyisillä voimavaroilla tarjota.

Tiedossani on, että kaupunginvaltuusto on lisännyt talousarvioon kaupunginhallituksen osalta kirjauksen, jonka mukaan kartoitetaan Turun alueen asunnottomien tilanne ja laaditaan samassa yhteydessä suunnitelma asunnottomuuden vähentämiseksi.

Käsitykseni mukaan Sillankorvan ensisuojan tilat ja sen aukeille tarjoamat palvelut eivät täytä perustuslain 19 §:ssä asetettuja vaatimuksia siitä, että jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä siitä, että jokaisella on oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Pyydän Turun sosiaali- ja terveyslautakunnalta 10.5.2018 mennessä lausuntoa siitä, mihin toimenpiteisiin tämä arvioni antaa aihetta.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Pirkko Äijälä-Roudasmaa
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri